

Oslo er en delt by. Hva kan vi gjøre?

Av Bjørn Edvard Engstrøm, Ellingsrud

Vi har vært klar over det: Oslo er en delt by. I Oslo vest har folk generelt sett bedre økonomi, bedre boligforhold, høyere utdanning og bedre helse enn befolkningen i Oslo øst. Oslo vest er mye bedre representert enn Oslo øst blant annet på Stortinget, i regjeringen, i Oslo bystyre og i byrådet i Oslo. Konsekvensene av disse forskjellene ser vi på en rekke samfunnsområder. For å nevne ett eksempel: Groruddalen Miljøforum (GM) har avdekket at ca. 75 % av bompengene i Oslo innkreves i Oslo øst, mens ca. 70 % av disse pengene brukes i Oslo vest og i Bærum kommune.

Forskjellene øst/vest viser seg også når det gjelder helse og livskvalitet. I løpet av kort tid er det lagt fram to rapporter om helsetilstanden hos befolkningen i Oslo. Den ene er bestilt og betalt av GM. Den andre er nylig lagt fram av Folkehelseinstituttet, Folkehelseundersøkelsen i Oslo 2024. Begge rapportene viser tydelige helsemessige forskjeller mellom befolkningen i Oslo vest og befolkningen i Oslo øst. Helsetilstanden er generelt sett mye bedre i Oslo vest enn i Oslo øst.

Arbeidet for å utjevne forskjellene i levekår må intensiveres. Klasseforskjellene i Oslo må reduseres så fort som mulig. Det må iverksettes både kortsiktige og langsiktige tiltak.

Viktig å få tallene på bordet

Hva angår helsetilstanden, er de betydelige forskjellene på øst og vest nå dokumentert. Det er ikke lenger synsing og noe vi tror. Rapporten fra GM viser for eksempel at folk i Groruddalen (bydelene Alna, Bjerke, Grorud og Stovner) generelt sett har 3,5 år lavere forventet levealder enn befolkningen i bydelene Vestre Aker, Nordre Aker og Ullern (heretter kalt «Oslo vest»). For enkelt-bydeler viser GMs rapport at folk i Vestre Aker generelt sett har 5,4 år lenger levealder enn befolkningen i Grorud bydel. Rapporten viser at kvinner i Vestre Aker bydel i snitt lever 9,1 år lengre enn menn i Grorud bydel.

GMs rapport viser for eksempel også at i Groruddalen dør generelt sett 74% flere av tidlig død (før fylte 75 år) enn blant befolkningen i Oslo vest.

Folkehelseinstituttets undersøkelse fra 2024 viser mye av det samme. Denne rapporten avdekker store forskjeller i helse, trivsel og levekår, med et tydelig øst-vest-skille. Vestlige bydeler er preget av bedre helse og sosioøkonomiske forhold, mens det i flere østlige bydeler er høyere forekomst av blant annet helseproblemer, lav inntekt og økonomiske vansker. Enkelte innvandrergupper har lavere tillit til myndighetene og andre enn befolkningen ellers. Dette kan skape splittelse, uro og utenforskap.

Forskjellene i Oslo er ikke noe nytt

De store forskjellene mellom befolkningen i Oslo øst og Oslo vest har vært dokumentert også tidligere. Betydelige forskjeller kom fram for eksempel i FAFO-rapport 161/1993,

Den delte byen? Denne rapporten ble fulgt opp av FAFO-notat 2023:11, Oslo fortsatt en delt by. I rapportene har forskere sett på levekår, trygghet og tillit. Det ble avdekket betydelige forskjeller i levekår mellom befolkningen i Oslo bydeler i en akse øst-vest. Jo lenger vest vi kommer, jo høyere utdanning og inntektsnivå. FAFO-rapporten fra 2023 påpeker at levekårsforskjellene mellom øst og vest i Oslo er tydelige og vedvarende store.

FAFO påpeker at innvandrerbefolkningen ikke er bosatt jevnt fordelt i Oslo. Det er særlig mange innvandrere bosatt i Groruddalen og Søndre Nordstrand hvor over halvparten av befolkningen har innvandrerbakgrunn. I bydelene Vestre Aker, Nordre Aker og Nordstrand gjelder dette knapt 2 av 10 (2023).

Hvorfor har ikke forskjellene i Oslo jevnet seg ut i de siste årene? Årsakene er nok flere, blant annet økt innvandring og kanskje også mangel på kunnskap om sammenhengene i samfunnet. En årsak kan også være at flertallet av de som bestemmer, i stor grad er bosatt i Oslo vest, og de har ikke hatt stor motivasjon til å gjøre endringer.

Hvorfor er det så store forskjeller?

Forskjellene har generelt sett sammenheng med befolkningssammensetningen i Oslo øst/Groruddalen sammenliknet med folk bosatt i Oslo vest. Sammensetningen av befolkningen har igjen sammenheng med boligbyggingen. Jeg konsentrerer meg her om Groruddalen. Det viser seg at levekårsutfordringene i stor grad følger folks adresse.

Groruddalen har en høy andel blokkbebyggelse, noen steder til dels høyblokker med lavere boligpriser enn andre steder. Oslo vest er på den annen i langt større grad preget av småhus, noen steder lavblokker og villaer med hage, noen har også strandlinje. Den store andelen blokkbebyggelse har medført at Groruddalen generelt sett, sammenliknet med Oslo vest, har en forholdsvis stor andel innvandrerbefolkning, mange flyktninger, mange sosiale leiligheter, befolkning med lavere utdanning og lavere inntekt. Dette fører generelt sett til forskjeller.

Hva kan vi gjøre?

I Aker avis/Groruddalen 9. april 2025 uttaler helsebyråden i Oslo at de viktigste tiltakene for å utjevne forskjeller er en god skole og et arbeidsliv med plass til flere. Byråden uttaler at altfor mange i dag blir stående utenfor viktige sosiale arenaer fordi de ikke går på skole eller ikke er i jobb.

Ja, tenk om det kunne være så enkelt! Bedre skole og flere i arbeid, så er forskjellene i Oslo utjevnet? Slik er det dessverre ikke. Skole og arbeid er selvsagt viktig. Det er også helseinformasjon og kostholdsråd, men årsakene til de store forskjellene i Oslo går dypere og har sammenheng med sosioøkonomiske forhold hvor kulturelle forskjeller, boligtyper og befolkningssammensetning har stor betydning.

Et varig og viktig langsiktig tiltak vil være å få til et større boligmangfold både i Groruddalen og i andre steder i byen. Vi må bygge mye mer varierte boligtyper i Groruddalen, så som småhus, atriumhus, rekkehus og lavblokker. Bygging av flere

høyblokker og tett blokkbebyggelse i Groruddalen må opphøre. Dette vil kreve politisk vilje og styring.

Mer varierte boligtyper, lokale møteplasser og grøntområder vil virke tiltrekkende på flere ulike befolkningsgrupper, føre til en mer variert befolkningssammensetning og vil innebære en sosial utjevning. Boligmangfold er viktig.

Boligmangfold fører til at Groruddalen kan virke tiltrekkende på folk med ulike typer utdanning, erfaring og yrkesbakgrunn. Dette kan virke utjevnende og kan bidra til at forskjellene mellom bydelene blir mindre.

Forskning fra NOVA, Velferdsforskningsinstituttet, har vist at en variert befolkning er en av nøklene til velfungerende nabolag. Sosialt blandede lokalsamfunn bidrar til å motvirke segregasjon og utenforskap. Dette har betydning blant annet for å unngå ungdomskriminalitet og vold. Slike forhold kan bidra til mer trivsel, at folk føler seg tryggere, noe som vi bidra til å bedre folks helsesituasjon. Vil det skje endringer av betydning? Jeg håper, men jeg tror det ikke fordi flertallet av de som bestemmer, de bor i liten grad i Groruddalen.